

PROMJENE **KROZ DJELOVANJE** **GRAĐANSKE** **ALIJANSE**

GODIŠNJI PREGLED RADA

**GRAĐANSKA
ALIJANSA**
Civic Alliance - Aleanca Qytetare

**PROMJENE KROZ DJELOVANJE
GRAĐANSKE ALIJANSE**
GODIŠNJI PREGLED RADA ZA 2024.

Za izdavača
Milan Radović

Urednice
Danijela Darmanović i Jelena Ristović

Autori izvještaja
GA tim

Korektura
Jelena Ristović

Dizajn i priprema za štampu
Studio Fler

Štampa
AP Print Podgorica

Tiraž
100

Februar 2025. godine

Navođenje i korišćenje informacija iz ovog izvještaja u neprofitnim publikacijama ili sredstvima javnog informisanja, u svrhu informisanja građana, kao i korišćenje za druge nekomercijalne svrhe, dozvoljeno je, uz obavezno navođenje izvora i vlasnika autorskog prava. Korišćenje materijala u bilo koje druge svrhe nije dopušteno bez prethodnog odobrenja Građanske alijanse.

SADRŽAJ

UVODNE RIJEČI

Milan Radović
programski direktor Građanske alijanse 5

Edina Hasanaga Čobaj..... 7
administrativna direktorica Građanske alijanse

PROGRAM LJUDSKIH PRAVA I PRAVDE 9

Uvodna riječ - Pavle Ćupić 11
koordinator programa ljudskih prava i pravde

Dani ljudskih prava 43

ŠKOLA POLITIČKIH STUDIJA 49

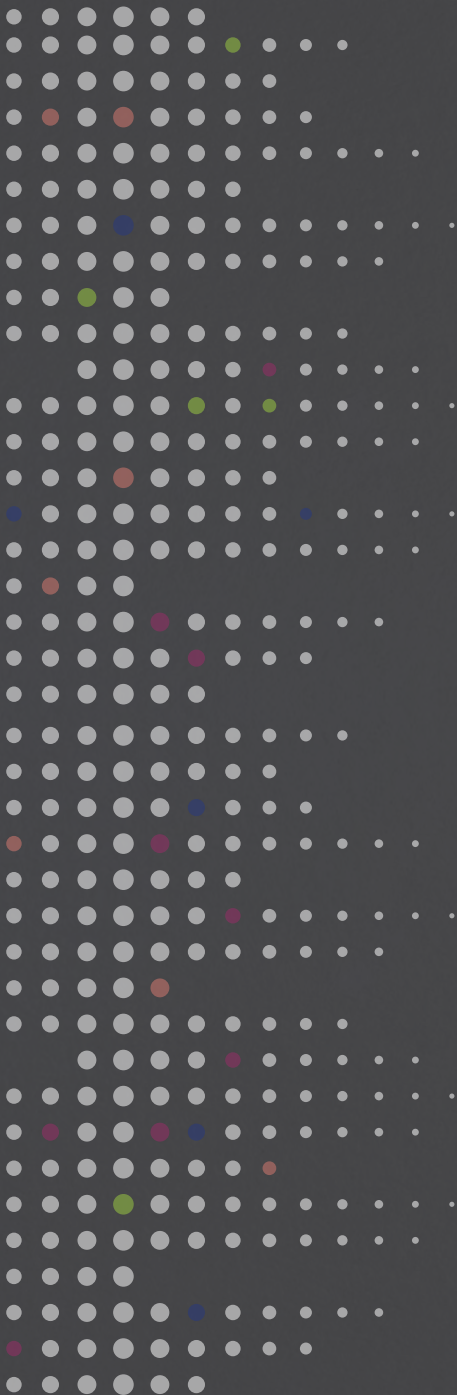
Akademija za žene u politici 59

Rad Zelene poslaničke grupe..... 65

Odbori i članstva..... 71

Donatori 72

GA tim..... 73

Milan Radović
programski direktor

Predstavljamo vam izvještaj Građanske alijanse za 2024. godinu kojim se možete upoznati sa uspješnim rezultatima postignutim kroz naše projekte, ali i sa izazovima sa kojima smo se suočili tokom prošle godine.

Nakon duže pauze u sprovođenju reformi neophodnih za evropski put Crne Gore, možemo reći, da je i pored brojnih otvorenih pitanja, ovo godina kada je napravljen iskorak u procesu integracije Crne Gore u Evropsku uniju (EU) i kada su one postale centralna politička tema. Dobijanje Izvještaja o ispunjenosti privremenih mjerila (IBAR) i zatvaranje tri pregovaračka poglavlja unijeli su optimizam da će Crna Gora uskoro postati sljedeća članica EU. Ovome je takođe doprinio pozitivan signal i stavovi zvaničnika EU da Crna Gora do kraja 2028. godine postane 28. članica.

Nadamo se da će kohezijom rada vlasti i opozicije doći do ispunjenja ovog visoko postavljenog cilja.

Ipak, moramo napomenuti da su se tokom 2024. godine desili određeni istupci zbog kojih se opravdano može postaviti znak pitanja iza ovog postavljenog cilja.

Prvo, destabilizacija odnosa Crne Gore sa Hrvatskom zbog usvajanja Rezolucije o genocidu u sistemu logora Jasenovac, Dahau i Mauthausen dovela je do blokiranja zatvaranja poglavlja 31 - vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika, kao i do ponovnog stavljanja na dnevni red drugih otvorenih pitanja između dvije države.

Pored gore pomenutog, politička scena se dodatno zakomplikovala kako na državnom tako i na lokalnom nivou. Blokada Skupštine Crne Gore zbog izbora sudije Ustavnog suda usporila je program za pristupanje EU, kao i odlaganje usvajanja Zakona o budžetu Crne Gore za 2025. godinu. Kada je riječ o lokalnom nivou, političke partije u Budvi dugo nijesu uspjele da formiraju vlast, kriza u Kotoru traje, a izbori u Šavniku, nakon više pokušaja i napora da se ponove - nijesu završeni.

Može se steći utisak da se određenim povećanjem plata i penzija razmišljalo o socio-ekonomskom statusu građana i građanki Crne Gore. Međutim, zbog povećanja cijena i inflacije, u krajnjem nije dovelo do unapređenja kvaliteta života građana.

Kao i prethodnih godina, Građanska alijansa radila je na unapređenju položaja i jačanju kapaciteta manjinskih zajednica i ranjivih grupa, a i na unapređenju rodne ravnopravnosti. Nastavili smo i regionalno povezivanje sa partnerima iz svih država regiona i da doprinosimo rješavanju najvažnijih izazova sa kojima se suočavamo kao društvo.

U prilog ovome govore činjenice da smo u 2024. godini 2,5 hiljade puta pomenuti u medijima.

Naš glavni fokus ostaje borba za ljudska prava i vladavinu prava, koji su temelji demokratskog društva, kojem kao država i zajednica težimo

Ovaj izvještaj može poslužiti kao sredstvo informisanja građanima i građankama, donatorima, kao i svim zainteresovanim stranama, o oblastima u kojima Građanska alijansa djeluje, uključujući ljudska prava, zaštitu prava manjinskih naroda, ranjivih grupa, tražilaca međunarodne zaštite, rodne ravnopravnosti i suočavanja s prošlošću. Takođe, izvještaj jasno prikazuje kako naša organizacija aktivno doprinosi unapređenju poštovanja i zaštite ljudskih prava, sa ciljem stvaranja sigurnijeg, pravednijeg i inkluzivnijeg društva.

Hvala Vam na podršci i povjerenju.

Edina Hasanaga Čobaj

administrativna direktorica

Građanska alijansa je i 2024. godinu nastavila da gradi na temelju prethodnih uspjeha i iskustava, uz značajan napredak u mnogim segmentima rada. Ove godine, tim naše organizacije brojio je 24 zaposlene osobe, a naša prisutnost proširena je na tri kancelarije, čime smo omogućili efikasniji rad i bolju povezanost sa zajednicama koje podržavamo. Ovaj rast, kako u ljudskim resursima, tako i u prostornim kapacitetima, iziskivao je ozbiljan napor u organizaciji rada, što smo uspješno ostvarili zahvaljujući efikasnom internom menadžmentu i međusobnoj komunikaciji.

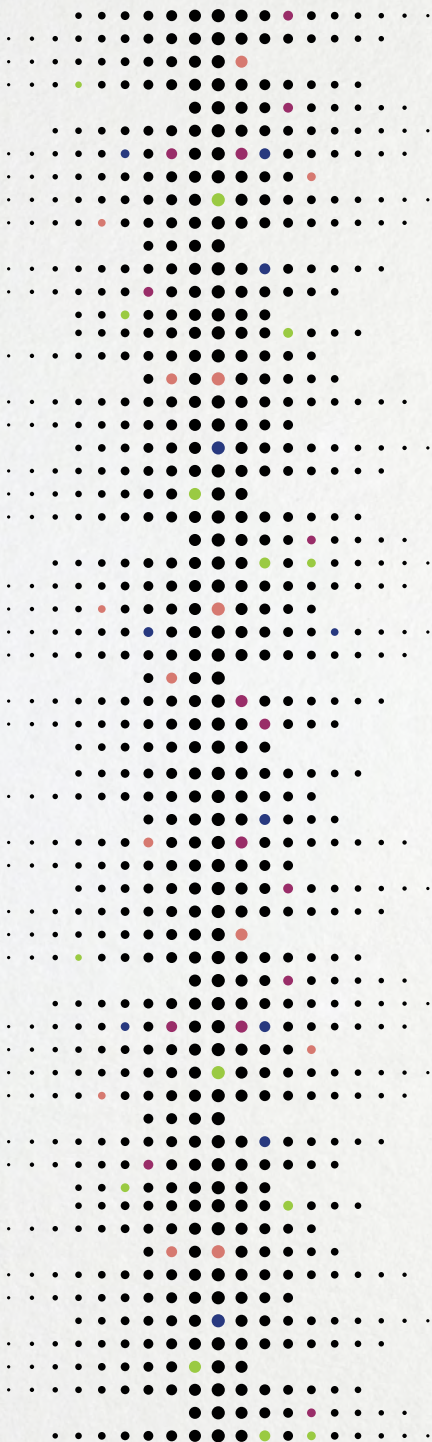
Kroz stabilne finansije i pažljivo planiranje, uspjeli smo da održimo kontinuitet u realizaciji projektnih i vanprojektnih aktivnosti, kao i da odgovorno upravljamo svim aspektima poslovanja. Posvećenost svakog člana tima omogućila je uspješnu realizaciju postavljenih ciljeva i prilagođavanje nepredviđenim izazovima.

U duhu naših principa i misije, 2024. godina bila je i godina u kojoj smo nastavili sa humanitarnim aktivnostima. Sa ponosom možemo reći da je naša organizacija bila aktivno uključena u prikupljanje pomoći i podršku onima kojima je najpotrebnija, kroz akcije koje su bile usmjerene na očuvanje osnovnih ljudskih prava i solidarnosti. Ove godine smo, između ostalog, organizovali prikupljanje odjeće i hrane za socijalno ugrožene porodice i nastavili da doprinosimo društvu kroz razne oblike donacija.

Za nas, 2024. godina je bila godina stabilnosti, rasta i daljeg unapređenja kapaciteta, koja je istovremeno omogućila našim zaposlenima da ostvare lične i profesionalne ciljeve u okruženju međusobnog poštovanja, kolegijalnosti i zajedničkog entuzijazma. Nastavljamo da pružamo podršku građanima/građankama i zajednicama u kojima radimo, vjerujući u snagu zajedništva i važnost borbe za ljudska prava.

**PROGRAM
LJUDSKIH PRAVA
I PRAVDE**

Pavle Ćupić

koordinator programa ljudskih prava i pravde

Odgovornost i profesionalizam obilježili su rad Programa ljudskih prava i pravde Građanske alijanse i u 2024. godini, pri čemu je Građanska alijansa nastavila da djeluje kao pouzdan partner građanima/kama i institucijama u zaštiti ljudskih prava i jačanju vladavine prava u Crnoj Gori.

Izbor predsjednice Vrhovnog suda Crne Gore označio je kraj višegodišnjeg v.d. stanja u pravosuđu. Međutim, problemi kao što su manjak sudija i tužilaca u pravosudnom sistemu, funkcionisanje Ustavnog suda Crne Gore, koji je tokom godine ostao bez dvoje sudija, i dalje su ozbiljan izazov.

Građanska alijansa nastavila je pružati besplatnu pravnu pomoć izbjeglicama, pripadnicam/ima romske i egipćanske zajednice, socijalno ugroženim osobama i onima bez odgovarajuće dokumentacije za ostvarivanje pravnog statusa u Crnoj Gori. Naš rad bio je usmjeren i na jačanje svijesti o rodnoj ravnopravnosti, na borbu protiv nekažnjivosti policijske torture, podršku institucijama u rješavanju izazova u oblasti azila i migracija, te unapređenje pravosudnih kapaciteta. U ovoj godini smo dali poseban doprinos u oblasti suočavanja sa prošlošću.

Osim toga, kroz rad u radnim grupama za poglavlje 24 i Etičkom odboru, Građanska alijansa nastavila je doprinositi razvoju institucionalnih standarda, dok je kroz projekte podržala inkluziju manjinskih naroda i promovisala njihovu kulturu i tradiciju.

Detaljan pregled aktivnosti i postignuća Građanske alijanse u 2024. godini predstavljen je u nastavku izvještaja.

U oblasti borbe protiv korupcije Građanska alijansa sprovodi projekat „**Društvo za borbu protiv korupcije u Crnoj Gori**“, u saradnji sa organizacijom BIRN hub iz Sarajeva. Opšti cilj ovog projekta je povećanje stepena odgovornosti nacionalnih i lokalnih vlasti Crne Gore, javnih institucija, te osnaživanje pravosudnog sistema i davanje doprinosa uspostavljanju vladavine prava, dok se specifični cilj odnosi na osnaživanje lokalnih medija, civilnog društva i građana kako bi mogli da identifikuju i prijave korupciju u svojim zajednicama.

Kroz realizaciju ovog projekata nastoje se povećati kapaciteti lokalnih NVO-a da se kvalitetnije bave problemima korupcije u oblastima zaštite životne sredine, zdravstva i prosvjete. Pored lokalnih NVO učestvuju i predstavnici lokalnih medija.

Zajedno sa kolegama iz BIRN hub Sarajevo, Građanska alijansa je u toku 2024. godine objavila dva poziva za tri lokalna medija i tri lokalne nevladine organizacije kojima su dodjeljena određena sredstva za doprinos u borbi protiv korupcije na lokalnom nivou, u oblasti zaštite životne sredine i zdravstva. U kontinuitetu su se održavale posebno prilagođene obuke i mentorski programi, i svi lokalni NVO-i i mediji dobili su na korišćenje interaktivni digitalni alat putem koga su građani/građanke mogli da prijave korupciju i bave se problemima korupcije u oblasti zdravstva. Svim subjektima koji su ovim putem dobili projekat, Građanska alijansa je pružila pomoć.

Tokom 2024. godine objavljeno je ukupno devet policy paper-a koje su pripremile lokalne NVO o korupciji u oblasti zaštite životne sredine i u oblasti zdravstva. Konkretno preporuke iz ovih dokumenata date su u cilju poboljšanja politika i zakona kroz konstruktivan angažman između civilnog društva, Vlade i privatnog sektora.

Oba ciklusa su kao završnu aktivnost imala Antikorupcijski forum na kom su predstavljeni rezultati rada lokalnih medija i lokalnih NVO, i to:

ANTIKORUPCIJSKI FORUM

ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

06.03.2024.

- **Prvi antikorupcijski forum posvećen zaštiti životne sredine** koji je održan u martu 2024. Na forumu je ocijenjeno da svi nivoi vlasti trebaju odgovorno gazdovati ekološkim bogatstvima u Crnoj Gori, dok inspekcijske službe moraju ažurnije reagovati na prijave korupcije u oblasti životne sredine i procesuirati ih bez selektivnosti. Naglašena je i važnost saradnje lokalne samouprave sa građanima/građankama koji prijavljuju korupciju, kao i da sudska vlast mora biti ažurnija i postaviti više standarde sankcionisanja kršenja ekoloških zakona.

Foto, izvor BIRN

ANTIKORUPCIJSKI FORUM

KORUPCIJA U ZDRAVSTVU

25.11.2024.

- **Drugi antikorupcijski forum – korupcija u zdravstvu**, održan je u novembru 2024. Na forumu je poručeno da presude za korupciju u zdravstvu još uvijek ne postoje, iako svjedočimo i dalje prisutnim problemima kao što je davanje mita i poklona ljekarima, lažne diplome, monopol i manipulacije u sistemu javnih nabavki.

Projekat, čiji implementacioni period traje od 1. oktobra 2022. do 1. jula 2025. godine, je finansijski podržao Stejt Department Sjedinjenih Američkih Država, Biro za demokratiju, ljudska prava i rad.

Foto GA

Foto GA

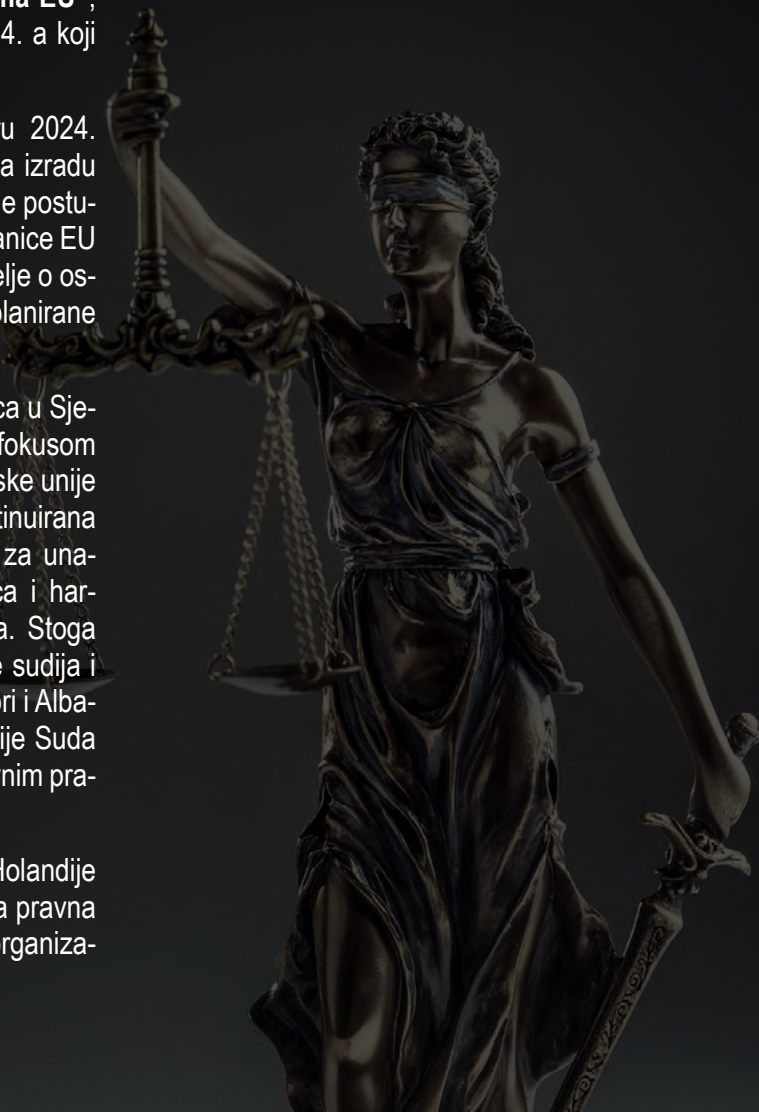

Tim GA bavi se pravosuđem kroz projekat „**Jačanje regionalne pravosudne saradnje na Zapadnom Balkanu za efikasno vođenje sudskih sporova pred CJEU i implementaciju Povelje o osnovnim pravima EU**”, čija je implementacija započela 1. oktobra 2024. a koji će trajati do 31. marta 2027. godine.

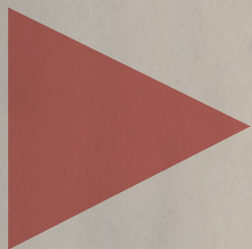
Iako je projekat u početnoj fazi, u decembru 2024. objavljen je prvi konkurs za pravne eksperte za izradu dva strateška dokumenta - Smjernice za vođenje postupka pred Sudom pravde EU za nove države članice EU i Izazovi za nove države članice u primjeni Povelje o osnovnim pravima EU. Ostale ključne aktivnosti planirane su za 2025. godinu.

Cilj projekta je jačanje kapaciteta sudija i tužilaca u Sjevernoj Makedoniji, Srbiji, Crnoj Gori i Albaniji, s fokusom na primjenu jurisprudencije Suda pravde Evropske unije (CJEU) i Povelje o osnovnim pravima EU. Kontinuirana pravna edukacija biće od suštinskog značaja za unapređenje stručnosti pravosudnih profesionalaca i harmonizaciju sa evropskim pravnim standardima. Stoga je projekat osmišljen kako bi ojačao kapacitete sudija i tužilaca u Sjevernoj Makedoniji, Srbiji, Crnoj Gori i Albaniji, posebno u vezi sa primjenom jurisprudencije Suda pravde Evropske unije (CJEU) i Povelje o osnovnim pravima EU.

Projekat koji je podržala ambasada Kraljevine Holandije u Skoplju, realizuje se u saradnji sa Centrom za pravna istraživanja i analize (Sjeverna Makedonija) i organizacijom Civil Rights Defenders (Srbija i Albanija).

Doprinos na polju rodne ravnopravnosti Građanska alijansa je pružila kroz nekoliko projekata. Tokom 2024. godine nastavljene su aktivnosti koje podrazumjevaju osnivanje ženskih odborničkih klubova i njihovo međusobno umrežavanje, kao i ostvarivanje saradnje sa Ženskim klubom Skupštine Crne Gore.

Platforme umrežavanja za ostvarivanje rodne ravnopravnosti

„Platforme umrežavanja za ostvarivanje rodne ravnopravnosti”, projekat je koji je podržala ambasada Sjedinjenih Američkih Država (SAD) u Podgorici, a imao je za cilj jačanje kapaciteta i položaja žena u društvenom životu na lokalnom nivou, u opštinama Plav, Gusinje i Rožaje, s fokusom na nacionalne manjine, kroz umrežavanje i zagovaranje rodne ravnopravnosti.

Građanska alijansa je kroz različite obuke jačala kapacitete odbornica za zagovaranje i zajedničko djelovanje. Jedan od rezultat ovog projekta su pripremljena i potpisana tri sporazuma o funkcionisanju klubova odbornica i kreirana je platforma za saradnju među klubovima.

Projektom je poboljšana saradnja između odbornica i poslanica kroz sastanke sa predstavnicima Ženskog kluba Skupštine Crne Gore i Odbora za rodnu ravnopravnost. Kreirana je i platforma za saradnju i strategija za dalje zajedničko djelovanje, povećana profesionalna i javna svijest o važnosti uključivanja žena u društveni život kroz organizaciju seminara za odbornice i radionica za žene iz zajednice.

Fotografije sa radionice – II modularni trening sa odbornicama iz Plava, Rožaja i Gusinja, 21. jun 2024, izvor GA

Ključni rezultat ovog projekta je potpisivanje Memoranduma o saradnji između Ženskog kluba Skupštine Crne Gore i ženskih odborničkih klubova iz čak četrnaest opština, koje je ceremonijalno upriličeno na konferenciji “Povezane žene imaju moć da transformišu društvo”, 21. juna 2024. godine u hotelu Hilton. Memorandumom je definisano da će nakon njegovog potpisivanja, potpisnice dijeliti vizije, ekspertize i druge profesionalne resurse, dok će Ženski klub Skupštine Crne Gore pružati stručnu podršku lokalnim inicijativama ženskih odborničkih klubova, jačajući njihov uticaj i kapacitet.

Na gore pomenutoj konferenciji uručene su nagrade za tri najbolje novinarske priče na temu učešća žena u političkom procesu i njihovom uticaju na donošenje odluka. Konkurs, koji je objavljen sredinom februara, bio je namijenjen svim novinarima i novinarkama koji rade u Crnoj Gori za priloge i tekstove objavljene u medijima registrovanim u Crnoj Gori.

Prvu nagradu dobila je Tijana Radulović iz Radija Slobodna Evropa, druga nagrada pripala je Bojani Dabović iz Gradske TV, dok je treću nagradu dobila Nada Đurđević iz dnevnog lista „Pobjeda“.

Foto GA, konferencija “Povezane žene imaju moć da transformišu društvo”

Finalna aktivnost ovog projekta bila je završna konferencija pod nazivom **“Život između izazova i uspjeha”** na kojoj je zaključeno da je samo aktivnom komunikacijom lokalnog i državnog nivoa moguće učiniti da glas lokalnih ženskih inicijativa dobije snagu nacionalnog karaktera.

Foto GA, Završna konferencija „Život između izazova i uspjeha“

Foto GA, panel “Da li državni nivo čuje glas lokala”

Kroz aktivnu panel diskusiju **„Da li državni nivo čuje glas lokala“** glavne ideje za unapređenje dijaloga između lokalnih i državnih institucija u podršci ženama su bile osnivanje kancelarija za rodnu ravnopravnost od strane lokalne samouprave, uključivanje rodne ravnopravnosti u osnovno obrazovanje kroz predmet građanskog obrazovanja i rušenje stereotipa i barijera.

Projekat je implementiran u periodu od 1. oktobra 2023. do 31. decembra 2024. godine.

Projekat „**Platforma za kreiranje mreže ženskih odborničkih klubova u Crnoj Gori**“, koji je podržalo Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava Crne Gore, sproveden je u periodu od 23. novembra 2023. do 23. septembra 2024. godine.

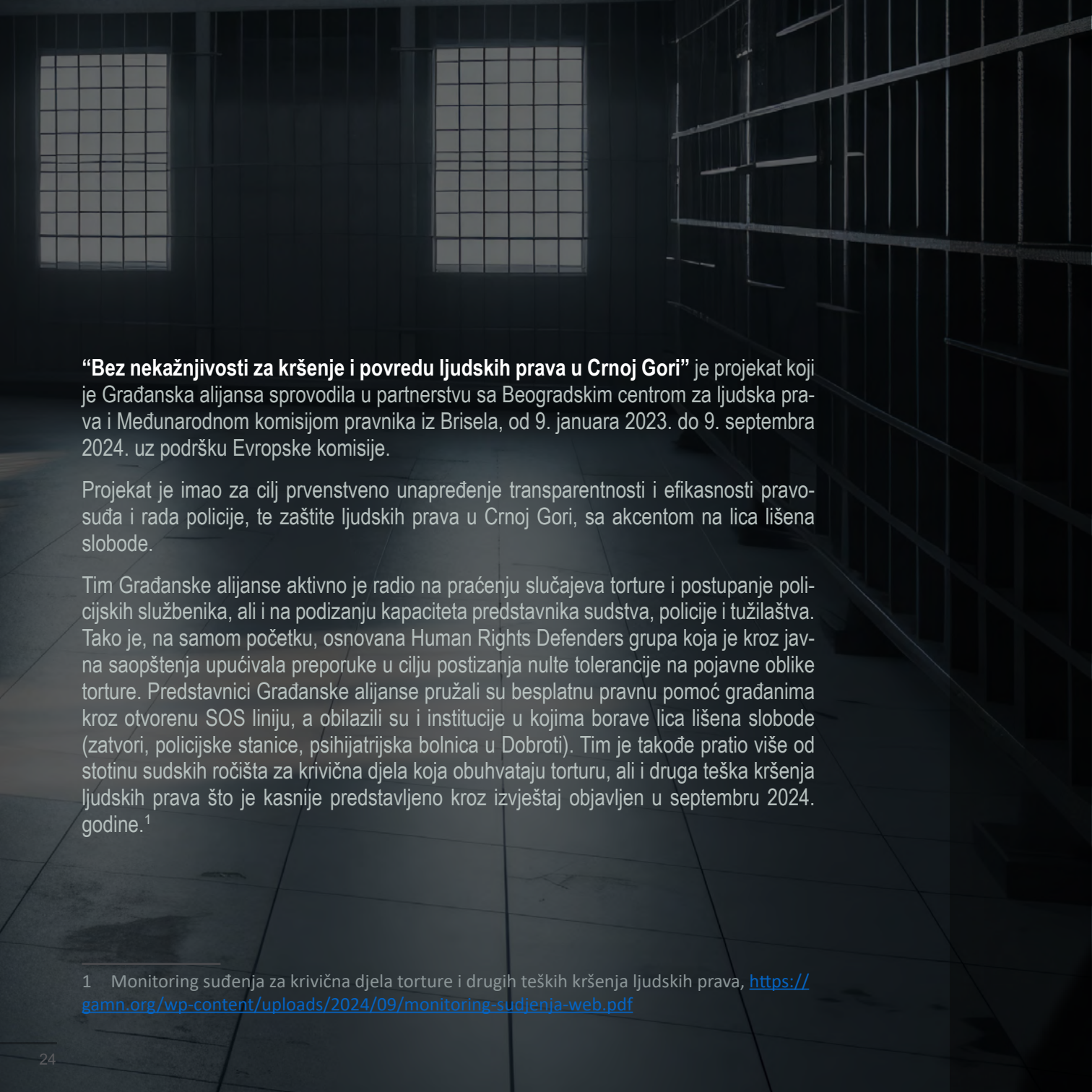
Građanska alijansa je kroz ovaj projekat radila na unapređenju strateškog okvira za postizanje rodne ravnopravnosti i jačanju položaja žena u društvenom životu na lokalnom nivou i promociji rodne ravnopravnosti.

Kroz realizaciju aktivnosti, Građanska alijansa je doprinijela jačanju kapaciteta za zagovaranje rodne ravnopravnosti i zajedničkom djelovanju odbornica iz opština sjevernog i južnog regiona Crne Gore, ali i unapređenju saradnje sa poslanicima Skupštine Crne Gore.

Tim Građanske alijanse intenzivno je radio na jačanju uloge žena u lokalnoj politici kroz niz aktivnosti usmjerenih na osnivanje i osnaživanje klubova odbornica u Crnoj Gori.

- Uputili smo pisma svim opštinskim skupštinama u kojima klubovi odbornica još nisu formirani, podstičući odbornice da ih osnuju.
- Organizovali smo sastanke s odbornicama širom Crne Gore, pružili im mentorsku podršku tokom procesa formiranja klubova i sproveli obuke za članice klubova odbornica, jačajući njihove kapacitete za aktivno učešće u političkom životu.
- Pored toga, radili smo na uspostavljanju mreže klubova odbornica u Crnoj Gori, prikupljali podatke o trendovima njihovog formiranja i predstavili ih Odboru za rodnu ravnopravnost, Odboru za ljudska prava i slobode i Klubu žena Skupštine Crne Gore.

Osnivanjem petnaest ženskih odborničkih klubova, Građanska alijansa dala je konkretan doprinos osnaživanju žena u lokalnim skupštinama i unapređenju rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori.

“Bez nekažnjivosti za kršenje i povredu ljudskih prava u Crnoj Gori” je projekat koji je Građanska alijansa sprovedila u partnerstvu sa Beogradskim centrom za ljudska prava i Međunarodnom komisijom pravika iz Brisela, od 9. januara 2023. do 9. septembra 2024. uz podršku Evropske komisije.

Projekat je imao za cilj prvenstveno unapređenje transparentnosti i efikasnosti pravosuđa i rada policije, te zaštite ljudskih prava u Crnoj Gori, sa akcentom na lica lišena slobode.

Tim Građanske alijanse aktivno je radio na praćenju slučajeva torture i postupanje policijskih službenika, ali i na podizanju kapaciteta predstavnika sudstva, policije i tužilaštva. Tako je, na samom početku, osnovana Human Rights Defenders grupa koja je kroz javna saopštenja upućivala preporuke u cilju postizanja nulte tolerancije na pojavne oblike torture. Predstavnici Građanske alijanse pružali su besplatnu pravnu pomoć građanima kroz otvorenu SOS liniju, a obilazili su i institucije u kojima borave lica lišena slobode (zatvori, policijske stanice, psihijatrijska bolnica u Dobroti). Tim je takođe pratio više od stotinu sudskih ročišta za krivična djela koja obuhvataju torturu, ali i druga teška kršenja ljudskih prava što je kasnije predstavljeno kroz izvještaj objavljen u septembru 2024. godine.¹

1 Monitoring suđenja za krivična djela torture i drugih teških kršenja ljudskih prava, <https://gamn.org/wp-content/uploads/2024/09/monitoring-sudjenja-web.pdf>

Građanska alijansa radila je i na povećanju kapaciteta lokalnih NVO kroz obuke o monitoringu i promovisanju vladavine prava i ljudskih prava, te program dodjele pod-grantova. Tako je finansijski i mentorski podržano šest nevladinih organizacija kroz raspodjelu subgranta u iznosu 35,000.00 eura. Dodatno, kroz obuke za grupu branilaca ljudskih prava, radionice za studente, mlade pravnike i doktore, povećani su kapaciteti za prevenciju nekažnjivosti i zaštitu ljudskih prava lica lišenih slobode.

Uz veliko interesovanje i prisustvo učesnika/ učesnica, održane su i obuke i radionice na temu efikasnog istraživanja torture i kršenja ljudskih prava, namijenjene predstavnicima Uprave policije, tužiocima i sudijama.

Foto GA, konferencija
“Pregled implementiranih projekata,
rezultati i uticaji”

Foto GA, obuka za doktore pod nazivom “Dokumentovanje povreda nastalih usljed mučenja, neljudskog postupanja i kažnjavanja lica lišenih slobode”

Povodom obilježavanja Međunarodnog dana podrške žrtvama torture, Građanska alijansa je kroz ovaj projekat organizovala konferenciju pod nazivom „**Eliminacija torture i nekažnjivosti**”. Događaj su otvorili Milan Radović, programski direktor GA, Milorad Marković, vrhovni državni tužilac, Siniša Bjeković, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda i Frederike Vunšman, savjetnica za vladavinu prava i evropske integracije pri Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Na konferenciji je zaključeno da je Crna Gora i dalje prepoznata kao država u kojoj vlada kultura policijskog zlostavljanja, negativne policijske solidarnosti i nekažnjivosti službenika koji vrše torturu nad građanima.

O stanju u institucijama u kojima borave lica lišena slobode na konferenciji govorili su Darko Vukčević, direktor UIKS-a, Vladan Popović, glavni policijski inspektor u Upravi policije, Aleksandar Mačić, direktor Specijalne bolnice za psihijatriju “Dobrota” i Mirjana Radović, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda.

Foto GA, konferencija
„Eliminacija torture i nekažnjivosti”

Regionalna konferencija **“Kako kreirati policijsku kulturu koja eliminiše torturu”** finalna je aktivnost ovog projekta, na kojoj je zaključeno da je za eliminaciju kulture zlostavljanja u Crnoj Gori potrebna sinergija ključnih institucija koje se bave ovim problemom.

Događaj je otvoren panelom čiji su učesnici bili Zoran Brđanin, direktor Uprave policije, Danka Đerić Ivanović, tužiteljka Višeg državnog tužilaštva i Željka Jovović, predsjednica Osnovnog suda.

U nastavku konferencije, kroz panel „Šta više boli, batine ili nepravda?“, Milorad Mijo Martinović koji je 2015. godine proživio brutalnu policijsku torturu, osvrnuo se na detalje tog događaja, ne okrivljujući direktne izvršioci napada već isključivo tražeći da se utvrdi komandna odgovornost, odnosno ime i prezime onoga ko je to i naredio.²

² Više informacija pogledajte na linku u nastavku <https://gamn.org/snazna-saradnja-uprave-policije-sudstva-i-tuzilastva-preduslov-za-eliminaciju-torture-u-crnoj-gori/>

Foto GA, regionalna konferencija
“Kako kreirati policijsku kulturu koja eliminiše torture”, I panel

Foto GA, regionalna konferencija
“Kako kreirati policijsku kulturu koja eliminiše torture”, II panel

Kultura sjećanja ZA SVJETLIJU BUDUĆNOST

„Kultura sjećanja za svjetliju budućnost“, financiran od strane Evropske unije i implementiran od strane UNDP-a, predstavljao je sam po sebi značajnu inicijativu usmjerenu na suočavanje sa prošlošću, sa posebnim fokusom na žrtve ratnih zločina počinjenih na teritoriji Crne Gore tokom devedesetih godina.

U toku implementacionog perioda ovog projekta, od 15. januara 2024. do 15. januara 2025. godine, posebno je istaknut značaj priznavanja patnji i nepravdi koje su pretrpjele žrtve i njihove porodice. Projekat je postavio temelje za širu društvenu promjenu, ističući ključnu ulogu kolektivnog pamćenja u procesu izgradnje pravednijeg društva.

Cilj projekta bio je razvoj sveobuhvatne baze podataka o žrtvama ratnih zločina, kao ključnog resursa za pružanje podrške i to kroz različite projektne aktivnosti. Projekt je takođe bio usmjeren u pravcu podizanja svijesti javnosti o važnosti suočavanja sa prošlošću i procesuiranja ratnih zločina, čime se doprinijelo daljem unapređenju društvenog pomirenja i pravde. Pored ovog, projekt je omogućio direktnu psihološku podršku žrtvama, ali je takođe ojačao kapacitete zajednica da se bore za pravdu i istinu.

Kroz ovaj projekat realizovano je više edukativnih aktivnosti u vidu seminara, radionica, treninga i panel diskusija, sa ciljem osnaživanja kapaciteta relevantnih aktera i institucija za rad na pitanjima ratnih zločina. Obuke i radionice su bile namjenjene članovima porodica žrtava i predstavnicima i predstavnicama lokalnih organizacija koje se bave suočavanjem sa prošlošću, žrtvama ratnih zločina i lokalnim odbornicama.

Foto GA, sa komemoracije ratnog zločina Klapuh

Foto GA - Panel diskusija Institucije koje (ne) čuju krik nepravde

Foto GA - Radionica Osvjetljavanje prošlosti psihološki, aktivistički i medijski pristup

Tema panel diskusije “Žene i tranziciona pravda: perspektiva i izazovi” omogućila je diskusiju o ulozi žena u procesima pomirenja, te izazovima sa kojima se suočavaju pri ostvarivanju svojih prava u postkonfliktnim društvima.

Seminar ženskog umrežavanja omogućio je ženama iz različitih zajednica da se povežu, razmijene iskustva i stvore platformu za zajednički rad na pitanjima prava žena i žrtava ratnih zločina.

Foto GA, trening za aktiviste koji se bave suočavanjem s prošlošću

Kroz ovaj projekat izrađena je publikacija pod nazivom **“Tragovima sjećanja”**³, koja predstavlja zbirku podataka o žrtvama ratnih zločina i može poslužiti kao baza za dalje istraživanje i edukaciju o ovim pitanjima. Dokument pruža detaljan uvid u spisak žrtava i okolnosti ratnih zločina koji su obrađeni u okviru projekta.

Formirana je i mreža aktivista kroz koju su razvijene različite inicijative koje su upućene predstavnicima Vlade Crne Gore, premijeru i opštinama a odnosile su se na uvođenje dana sjećanja, podizanje spomen-obilježja, komemoracije itd. Ova mreža predstavlja osnovu za kontinuiranu borbu za prava žrtava i tranzicionu pravdu u Crnoj Gori.

Realizacija aktivnosti povodom obilježavanja komemoracija žrtvama ratnih zločina bila je ključna u podizanju svijesti o važnosti sjećanja i priznavanja patnji žrtava, uz upućivanje inicijativa donosiocima odluka za izgradnju spomen-obilježja na mjestima zločina, kao gest priznanja i poštovanja prema žrtvama.

Takođe, razvijen je dokumentarni sadržaj koji se bavi ratnim zločinima, sa naglaskom na lična svjedočanstva i važnost istine u procesu suočavanja s prošlošću i pomirenja. Filmovi “Štrpci - voz koji je prošao”⁴ i “Klapuh: tri decenije nepravde”⁵ istražuju tragične događaje iz prošlosti i pružaju duboko emotivne prikaze iskustava preživjelih, istovremeno ukazujući na dugotrajne posljedice. U cilju što efikasnije promocije dokumentarnih filmova, prije njihovog zvaničnog postavljanja na društvene mreže i emitovanja putem Radio-televizije Crne Gore (RTCG), realizovano je niz premijernih projekcija u svea tri opštine iz različitih crnogorskih regiona. U svakoj od opština, nakon prikazivanja filmova, održane su panel diskusije u kojima su učestvovali istaknuti stručnjaci i relevantni govornici, ljudi koji se ovom tematikom bave dugi niz godina. Panelisti su dali svoje analize i refleksije o sadržaju filmova, pružajući dublji uvid u kontekst tranzicione pravde i njene implementacije u Crnoj Gori.

3 Publikacija “Tragovima sjećanja”, <https://gamn.org/wp-content/uploads/2024/11/tragovima-sjecanja-web.pdf>

4 <https://www.youtube.com/watch?v=35Relw8Ejjk>

5 <https://www.youtube.com/watch?v=snmPC95mZCg>

U saradnji sa partnerom BIRN u Crnoj Gori, objavljeno je pet istraživačkih novinarskih priča koje se bave temama tranzicione pravde i suočavanja sa prošlošću.⁶ Ove priče doprinose informisanju šire javnosti o važnim pitanjima vezanim za ratne zločine.

- • • • Takođe, u cilju informisanja javnosti objavljen je konkurs za najbolju novinarsku priču
- • • • na temu promocije kulture sjećanja na žrtve ratnih zločina. Njegov cilj je stavljanje
- • • • akcenta na ratne zločine koji su se desili u Crnoj Gori tokom devedesetih godina, a o
- • • • kojima javnost nema mnogo dostupnih informacija (Bukovica, Kaluđerski laz, Morinj,
- • • • Deportacije, Štrpci, Porodica Klapuh).

Prva nagrada dodijeljena je Leli Šćepanović za emisiju/priču “Crnogorski tužioci ponovo istražuju zločin u Bukovici”⁷. Drugu nagradu osvojili su Miloš Rudović i Natalija Jovanović za emisiju/priču “Slučaj Klapuh: Kako je Ministarstvo pravde Srbije ‘zaboravilo’ da izruči ratnog zločinca Crnoj Gori”,⁸ dok je treću nagradu osvojila Mila Vukčević za emisiju/priču “Život prožet Štrpcima”.⁹ Specijalnu nagradu za pružanje posebnog ugla osvjetljavanja ratnog zločina osvojio je Radovan Furtula za priču “Beograd – Bar, preko stanice Štrpci”.¹⁰

6 <https://www.birn.me/istrazivanja/prezivjeli-iz-masakra-u-kaluderskom-lazu-jos-cekaju-na-pravdu>; <https://www.birn.me/istrazivanja/crnogorsko-tuzilastvo-ne-istrazuje-optuzbe-za-silovanja-u-foci>; <https://www.birn.me/istrazivanja/nadlezni-izbjegavaju-podsjecanje-na-ratnu-proslost>; <https://www.birn.me/istrazivanja/crna-gora-jos-bez-optuznica-protiv-vikend-ratnika>; <https://www.birn.me/istrazivanja/kako-osudenicima-za-ratni-zlocin-nad-porodicom-klapuh-izbjegavaju-zatvor>

7 <https://www.slobodnaevropa.org/a/crna-gora-ratni-zlocini-bukovica-vojska-tuzilastvo/32854036.html>, tekst objavljen na portalu Radio Slobodna Evropa (RFE/RL) dana 8. marta 2024. godine.

8 <https://www.slobodnaevropa.org/a/crna-gora-slucaj-klapuh-ratni-zlocini/32861446.html>, tekst objavljen na portalu Radio Slobodna Evropa (RFE/RL) 15. marta 2024. godine

9 <https://rtcg.me/tv/emisije/dokumentarni/izdvajamo/524141/zivot-prozet-strpcima.html>, tekst objavljen na Prvom programu RTCG 24. februara 2024. godine.

10 <https://www.vijesti.me/kolumne/695781/beograd-bar-preko-stanice-strpci>, tekst objavljen na portalu Vijesti 27. februara 2024.

U sklopu zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope **ROMACTED**, Građanska alijansa je uspješno privela kraju svoje učešće na implementaciji ovog projekta, koji je trajao od 17. novembra 2021. do 15 marta 2024.

Tokom 2024. godine održano je 13 likovnih radionica za djecu pripadnike RE populacije čiji su radovi bili izloženi u društvenom centru, gdje su se ove radionice i održale. Pored radionica za djecu održane su i zdravstvene radionice za žene u saradnji sa Crvenim krstom i Institutom za javno zdravlje Crne Gore, s ciljem podizanja svijesti o značaju prevencije bolesti i redovnih zdravstvenih pregleda.

Povodom Međunarodnog dana žena, Građanska alijansa je u saradnji sa Crvenim krstom obilježila ovaj važan datum diskusijom sa pripadnicama RE populacije, o značaju rodne ravnopravnosti uz kratak prikaz istorijata 8. marta kroz feministički pokret.

Međunarodni dan Roma, 8. april, obilježen je organizovanjem “Kviza znanja” koji je obuhvatao pitanja o istoriji, kulturi i tradiciji Roma. Takmičari/takmičarke su bili učenici/učenice osnovnih škola koje pohađaju djeca iz romske i većinske zajednice.

Kviz je organizovan u saradnji Građanske alijanse sa Evropskom kućom i Programskom kancelarijom Savjeta Evrope u Podgorici, u saradnji sa partnerima – Ministarstvom prosvjete, nauke i inovacija i Glavnim gradom.

Kao završna aktivnost ovog projekta, organizovano je okupljanje sa učesnicima svih radionica koje su održane od februara do marta 2024. godine. Svim učesnicima/učesnicama uručeni su tom prilikom pokloni u vidu ruksaka, svesaka i olovaka.

Projekat “**Karijerna REvolucija**” imao je za cilj suzbijanje diskriminacije i smanjivanje etničke distance, uz povećanje socijalne inkluzije pripadnika romske i egipćanske (RE) zajednice u Crnoj Gori. Sproveden je u periodu od novembra 2023. do septembra 2024. godine uz podršku Ministarstva ljudskih i manjinskih prava.

Fokus aktivnosti bio je na unapređenju znanja RE populacije o njihovim pravima, kao i na poboljšanju njihovog ekonomskog položaja kroz stručne obuke i pružanje besplatne pravne pomoći.

U periodu sprovođenja projekta, organizovane su stručne obuke iz oblasti frizerstva, kozmetologije i stolarstva. Obuke su trajale tri mjeseca, a polaznici su u tom periodu sticali praktična znanja i vještine potrebne za pokretanje vlastitih poslovnih inicijativa.

Tri pripadnika/ice RE populacije uspješno su završili obuke iz frizerstva i kozmetologije. Uz stečena znanja, uručeni su im setovi za praktično usavršavanje koji su im omogućili samostalno pokretanje biznisa. Na ovaj način unaprijeđeni su uslovi za zapošljavanje pripadnika RE zajednice.

Angažovanjem pravnog savjetnika, projekat je omogućio pripadnicima RE zajednice ostvarivanje njihovih prava pred institucijama. Ova aktivnost obuhvatala je u tom cilju terenske posjete u opštinama Podgorica, Nikšić, Berane, Pljevlja, Budva i Bar, gdje su distribuirani informativnih flajeri kako bi zajednica imala neophodne informacije o njihovim pravima, nakon čega je pružana direktna pravna pomoć pojedincima za rješavanje administrativnih i pravnih pitanja.

Foto GA, uručivanje paketa sa osnovnom opremom za praktični rad

Tim Građanske alijanse organizovao je okrugli sto, kao finalnu aktivnost, na kojem su predstavljeni rezultati rada. Na ovom događaju ukazano je na ključne izazove sa kojima se suočavaju pripadnici romske i egipćanske zajednice, uz razmjenu ideja za poboljšanje njihove socijalne inkluzije.

Formalni partneri bili su “Danka Company” d.o.o, “Barber Shop Nikola” d.o.o, “By M-Miracle” d.o.o, “Milikic Company” d.o.o. Projekat je pokazao da su stručne obuke i pravna podrška ključni koraci u poboljšanju socijalne i ekonomske inkluzije pripadnika RE zajednice.

Foto GA, okrugli sto – predstavljanje rezultata projekta “Karijerna REevolucija”

Građanska alijansa započela je u julu 2024. sa implementacijom projekta „**Inkluzija i osnaživanje Roma i Egipćana kroz promociju kulture, tradicije i jezika**“. Uz podršku Ministarstva ljudskih i manjinskih prava Crne Gore, projekat se sprovodi do 22. marta 2025. Cilj projekta je da doprinese stvaranju inkluzivnijeg društva u Crnoj Gori i to kroz promociju kulture, tradicije i identiteta Roma i Egipćana (RE), uz istovremeno jačanje tolerancije i međusobnog poštovanja.

Tokom implementacije projekta ostvareni su značajni ciljevi koji su imali direktan uticaj na socijalnu inkluziju Roma i Egipćana, posebno mladih iz ovih zajednica. Kroz učešće u sportskim takmičenjima i treninzima u oktobru, novembru i decembru, mladima su pokriveni svi troškovi, čime je omogućena njihova bolja socijalizacija i jačanje samopouzdanja.

Foto GA

KONKURS ZA NAJBOLJU NOVINARSKU PRIČU

Dodatno, raspisivanjem konkursa za najbolju novinarsku priču na temu promocije kulture, tradicije i jezika Roma i Egipćana¹¹ povećana je vidljivost tema vezanih za kulturu i identitet RE zajednica. Prva nagrada dodijeljena je Dragani Šćepanović za novinarsku priču “Romani chib” – jezik porodice i privatnih razgovora, koja je objavljena na portalu Vijesti.¹² Druga nagrada pripala je Vanji Rakonjac za emisiju/priču “Prva Romkinja u Bijelom Polju sa fakultetskom diplomom”, koja je emitovana na Prvom programu RTCG.¹³ Treća nagrada dodijeljena je Dajani Zečević za emisiju/priču “Kada jezik nestaje, identitet blijedi”, koja je objavljena na portalu Zumiraj.¹⁴

Foto GA, dobitnice nagrada za tri najbolje novinarske priče na temu promocije kulture, tradicije i jezika Roma i Egipćana

11 <https://gamn.org/urucene-nagrade-za-tri-najbolje-novinarske-price-na-temu-promocije-kulture-tradicije-i-jezika-roma-i-egipcana/>

12 <https://www.vijesti.me/kultura/726763/romani-chib-jezik-porodice-i-privatnih-razgovora>

13 <https://rtcg.me/vijesti/drustvo/599932/romkinja-iz-bijelog-polja-diplomirala-engleski-jezik-ne-odustajte-od-snova.html>

14 <https://zumiraj.me/kada-jezik-nestaje-identitet-blijedi/zum/zoom/zumiranje/zom/>

Uz podršku Ministarstva evropskih poslova Građanska alijansa od 22. jula 2024. godine sprovodi projekat „**EU razumijevanje – Koraci ka Evropi**“. Cilj projekta je jačanje kapaciteta građana Crne Gore i organizacija civilnog društva u procesu pristupanja Evropskoj uniji, uz istovremeno povećanje nivoa razumijevanja evropskih integracija.

Ovim projektom je organizovano nekoliko značajnih aktivnosti kao što je seminar za učesike Škole političkih studija pod nazivom “Politička slika Crne Gore: stvarna ili fingirana demokratija”¹⁵; osnaživanje mladih za aktivnu promociju evropskih vrijednosti kroz dva događaja za mlade koji su održani u okviru programa obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava¹⁶.

Realizovanim projektnim aktivnostima značajno je unaprijeđeno razumijevanje evropskih integracija među građanima/građankama Crne Gore, posebno mladima i predstavnicima političkih partija.

15 Više informacija o seminaru u dijelu izvještaja koji se odnosi na rad Škole političkih studija

16 Više informacija u segmentu izvještaja koji se odnosi na Dane ljudskih prava

U periodu od 23. novembra 2023. do 23. maja 2024. godine, tim Građanske alijanse radio je na sprovođenju projekta „**Upoznavanjem do tolerancije mladih**“ uz podršku Ministarstva ljudskih i manjinskih prava.

Projekat je sproveden u cilju smanjenja međunarodnih i međuetničkih tenzija, socijalne i etničke distance. Dakle, projekat je obuhvatio oblasti koje se odnose na promociju kulture i tradicije među nacionalnim zajednicama koje iskazuju veliki stepen netrpeljivosti, kroz direktnu kulturnu razmjenu. Specifični cilj projekta bilo je upoznavanje i jačanje kapaciteta mladih u Pljevljima i Ulcinju za razumijevanje i primjenu koncepta tolerancije, pomirenja, dijaloga i interkulturalizma.

U cilju ostvarenja ovog rezultata, Građanska alijansa organizovala je Kulturne posjete srednjoškolaca iz Ulcinja Pljevljima i Kulturnu posjetu srednjoškolaca iz Pljevalja Ulcinju, kao i Kulturne večeri o toleranciji i interkulturalizmu u tim opštinama.

Građanska alijansa okupila je po osam učenika i po dva profesora iz Ucinja i Pljevalja, koji su zajedno sa svojim profesorima imali priliku da se upoznaju sa lokalnim običajima, kulturama i tradicijama nacionalnih zajednica i da ujedno prate zajednički različita predavanja i posjete lokalne kulturno-istorijske lokacije u Pljevljima i Ulcinju.

Foto GA: Kulturna posjeta srednjoškolaca iz Pljevalja Ulcinju, prijem učenika u Srednjoj mješovitoj školi „Bratstvo jedinstvo“ u Ulcinju

Foto GA: Kulturna posjeta srednjoškolaca iz Pljevalja Ulcinju, posjeta muzeju u Starom gradu Ulcinju

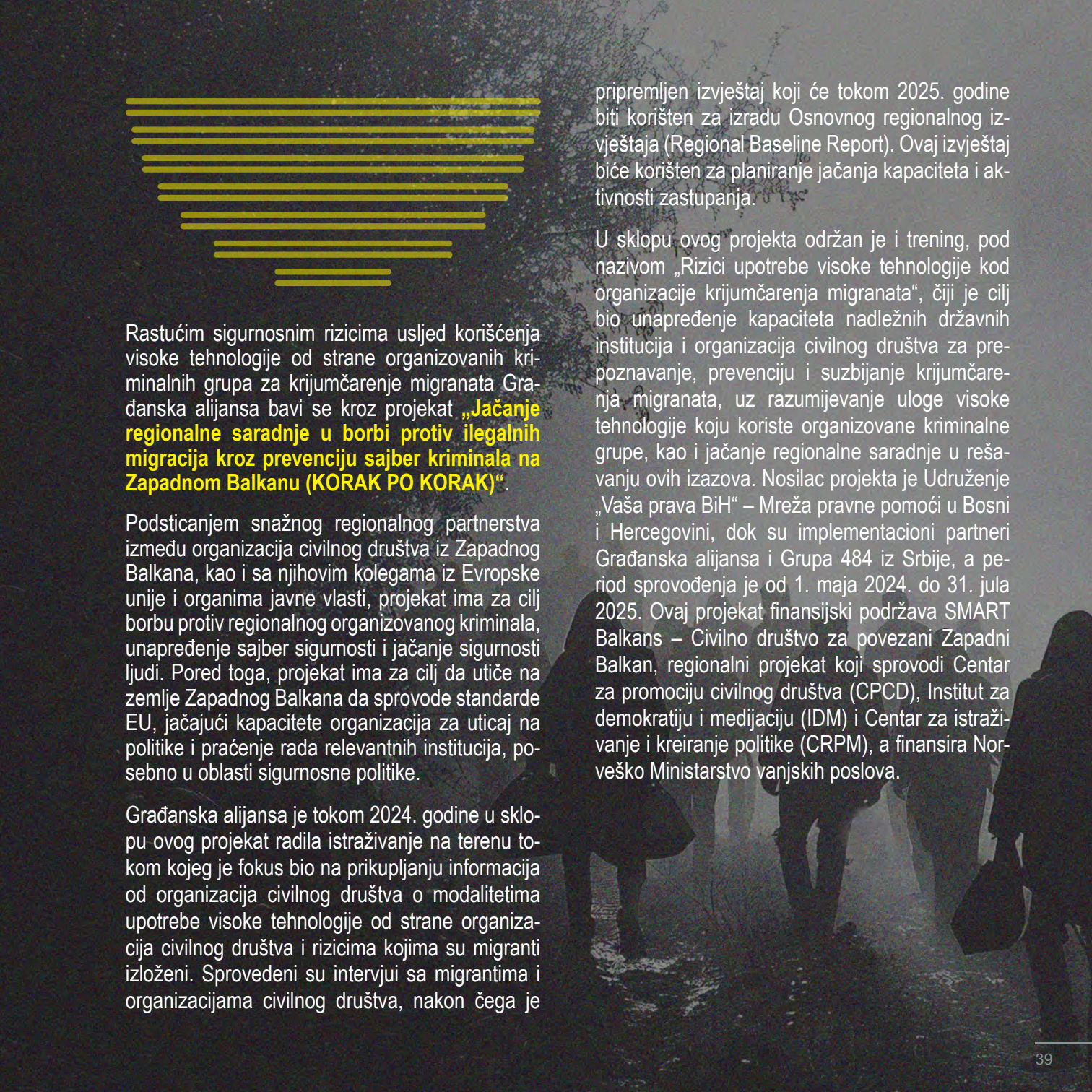

Foto GA: Kulturno veče o toleranciji i interkulturalizmu u Knjižari, Ulcinj

„Slavimo različitosti. Njeguemo kulture“ projekat je koji je realizovan u periodu od 28. decembra 2023. do 30. oktobra 2024. godine. Aktivnosti Građanska alijanse sprovedene su u tom periodu uz podršku Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore u cilju povećanja stepena tolerancije, interkulturalnog dijaloga i međusobnog razumijevanja i poštovanja. Projekat je ujedno imao za cilj da promoviše toleranciju, interkulturalizam i smanjenje etničke distance među mladima kroz upoznavanje kulture, prava i običaja manjinskih zajednica. Tokom implementacije ovog projekta sprovedeno je kvantitativno istraživanje o obrascima diskriminacije prema manjinama u Crnoj Gori, a koje je NVO Građanska alijansa realizovala u saradnji sa Institutom DAMAR. Na osnovu istraživanja, izrađena je publikacija „Analiza o obrascima diskriminacije prema manjinama u Crnoj Gori¹⁷“.

17 Analiza obrazaca diskriminacije prema manjinama u Crnoj Gori, <https://gamn.org/wp-content/uploads/2024/08/Obrasci-diskriminacije-manjina.pdf>

Rastućim sigurnosnim rizicima usljed korišćenja visoke tehnologije od strane organizovanih kriminalnih grupa za krijumčarenje migranata Građanska alijansa bavi se kroz projekat „**Jačanje regionalne saradnje u borbi protiv ilegalnih migracija kroz prevenciju sajber kriminala na Zapadnom Balkanu (KORAK PO KORAK)**“.

Podsticanjem snažnog regionalnog partnerstva između organizacija civilnog društva iz Zapadnog Balkana, kao i sa njihovim kolegama iz Evropske unije i organima javne vlasti, projekat ima za cilj borbu protiv regionalnog organizovanog kriminala, unapređenje sajber sigurnosti i jačanje sigurnosti ljudi. Pored toga, projekat ima za cilj da utiče na zemlje Zapadnog Balkana da sprovode standarde EU, jačajući kapacitete organizacija za uticaj na politike i praćenje rada relevantnih institucija, posebno u oblasti sigurnosne politike.

Građanska alijansa je tokom 2024. godine u sklopu ovog projekat radila istraživanje na terenu tokom kojeg je fokus bio na prikupljanju informacija od organizacija civilnog društva o modalitetima upotrebe visoke tehnologije od strane organizacija civilnog društva i rizicima kojima su migranti izloženi. Sprovedeni su intervjui sa migrantima i organizacijama civilnog društva, nakon čega je

pripremljen izvještaj koji će tokom 2025. godine biti korišten za izradu Osnovnog regionalnog izvještaja (Regional Baseline Report). Ovaj izvještaj biće korišten za planiranje jačanja kapaciteta i aktivnosti zastupanja.

U sklopu ovog projekta održan je i trening, pod nazivom „Rizici upotrebe visoke tehnologije kod organizacije krijumčarenja migranata“, čiji je cilj bio unapređenje kapaciteta nadležnih državnih institucija i organizacija civilnog društva za prepoznavanje, prevenciju i suzbijanje krijumčarenja migranata, uz razumijevanje uloge visoke tehnologije koju koriste organizovane kriminalne grupe, kao i jačanje regionalne saradnje u rešavanju ovih izazova. Nosilac projekta je Udruženje „Vaša prava BiH“ – Mreža pravne pomoći u Bosni i Hercegovini, dok su implementacioni partneri Građanska alijansa i Grupa 484 iz Srbije, a period sprovođenja je od 1. maja 2024. do 31. jula 2025. Ovaj projekat finansijski podržava SMART Balkans – Civilno društvo za povezani Zapadni Balkan, regionalni projekat koji sprovodi Centar za promociju civilnog društva (CPCD), Institut za demokratiju i medijaciju (IDM) i Centar za istraživanje i kreiranje politike (CRPM), a finansira Norveško Ministarstvo vanjskih poslova.

Od 2019. godine Građanska alijansa sprovodi projekat „**Pružanje pravne pomoći tražiocima azila, izbjeglicama i licima u riziku od apatridije u Crnoj Gori**“, uz podršku Agencije Ujedinjenih Nacija za izbjeglice (UNHCR).

Osnovno polje djelovanja Građanske alijanse su rješavanje statusnih pitanja ovih lica, pribavljanje dokumentacije i socijalna zaštita, kao i informisanje ovih lica o njihovim pravima.

Pravni tim Građanske alijanse učestalo sprovodi opsežnu analizu pravnog okvira i pruža podršku tokom cijelog procesa, od pripreme dokumentacije do zastupanja pred nadležnim organima.

Građanska alijansa je 2024. godine podržala 1584 lica koja su izrazila namjeru da zatraže azil u Crnoj Gori. Sa njima su, po ustaljenoj proceduri nakon prelaska granice i ulaska na teritoriju Crne Gore, sprovedeni opsežni razgovori i prikupljeni podaci o zemlji porijekla, razlozima napuštanja matične države, ruti kojom dolaze do Crne Gore, problemima do ulaska i tretmanu nakon ulaska u Crnu Goru. Takođe, tim Građanske alijanse informiše sva ova lica o njihovim pravima.

Tokom 2024, Građanska alijansa imala je 210 korisnika u postupku za odobravanje međunarodne zaštite. Pravna i logistička podrška obuhvataju

nekoliko ključnih faza: pripremu dokumentacije, pravno zastupanje i asistenciju u prikupljanju dokaznog materijala, pri čemu ovo uključuje i tri pripremna razgovora sa svakim korisnikom prije održavanja intervjua pred Direkcijom za azil, kao i pisanje tužbi na negativno rješenje Direkcije ili negativnu presudu Upravnog suda.

Kada je riječ o međunarodnoj zaštiti u Crnoj Gori, Građanska alijansa radila je sa 50 lica koja su u procesu dobijanja zaštite i 63 lica koja već posjeduju međunarodnu ili supsidijarnu zaštitu. Njima je pravni tim Građanske alijanse pružao podršku koja podrazumijeva izradu pravnih dokumenata - pisanih obavještenja, molbi i urgencija, zastupanje pred nadležnim organima i institucijama i davanje pravnih savjeta, vezano za pristup pravima koja su propisana u Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca.

Pravni tim Građanske alijanse pružao je pomoć i strancima sa privremenom zaštitom iz Ukrajine, što podrazumijeva rad na ostvarivanju njihovih prava do i od momenta dobijanja privremene zaštite.

S obzirom na to da se radi o velikom broju lica, Građanska alijansa je imala četiri kancelarije koje se bave ovim pitanjima. Pored glavne kancelarije u Podgorici, pomoć strancima sa privremenom zaštitom iz Ukrajine, pružali su i pravni savjetnici i prevodioci iz kancelarija u Baru, Budvi i Herceg Novom, a na redovnoj osnovi i mobilni tim Građanske alijanse, u saradnji sa Crvenim krstom Crne Gore, na raspolaganju je bio korisnicima u Tivtu i Kotoru.

Građanska alijansa je ovim povodom bila pozicionirana u opštinama u kojima je zabilježen najveći broj stranaca sa privremenom zaštitom, te je njen značaj prepoznat među svim lokalnim institucijama.

U 2024. godini, Građanska alijansa pružila je pomoć za 3.612 korisnika sa privremeneom zaštitom. Osim pomoći kod produženja i predaje novih zahtjeva, tim Građanske alijanse obezbjeđuje podršku na terenu vezano za pristup pravima i pruža pravnu pomoć i zastupa korisnike pred nadležnim organima i institucijama, prati postupke u vezi sa ostvarivanjem prava propisanih zakonom, uključujući pripremu i podnošenje pisanih podnesaka, kao i pripremu i podnošenje tužbi nadležnim državnim organima i sudovima.

Kada je riječ o radu sa licima u riziku od apatridije, pravni savjetnici na ovom dijelu projekta bave se administrativnim procedurama, podizanjem svijesti korisnika i nadzorom dodjele finansijske pomoći za dobijanje potrebne lične dokumentacije koja bi korisnicima omogućila sticanje stabilnog pravnog statusa u Crnoj Gori, odnosno sticanje privremenog ili stalnog boravka, lične karte, državljanstva i slično.

U 2024. godini po prvi put je lice u Crnoj Gori koje je imalo priznat status lica bez državljanstva – apatrida, steklo državljanstvo Crne Gore na osnovu prijema. Pravna podrška i zalaganje tima Građanske alijanse u ovom procesu su ključni za obezbjeđenje prava i identiteta osobama koje su se našle u sličnim situacijama.

Foto: UNHCR

Pravni tim Građanske alijanse pružio je pomoć za ukupno 392 lica, pruženo je 500 usluga i prikupljeno 256 dokumenata u cilju ostvarenja pravnog statusa.

Foto: UNHCR

Članovi tima učestvovali su na brojnim događajima, obukama, konferencijama, panelima, a koji se tiču njihovog polja djelovanja, koje dalje mogu koristiti kako za lični razvoj, tako i za potrebe organizacije.

▼
▼
▼
▼
▼

Od događaja izdvajamo tradicionalno obilježavanje 20. juna Svjetskog dana izbjeglica koji je i 2024. godine održan u Baru, gradu u kom je zabilježen najveći broj lica iz Ukrajine. Događaj je organizovan na Ljetnjoj pozornici Starog grada, kroz zajednički program sa UNHCR-om u Crnoj Gori, a u saradnji sa Opštinom Bar. Događaj je okupio predstavnike Ambasade Ukrajine, predstavnike UNHCR-a u Crnoj Gori, Opštine Bar, Ministarstva unutrašnjih poslova, Centara za socijalni rad, Crvenog krsta, Kriznog centra kao i mnoge druge predstavnike NVO sektora i institucija koje se bave sistemom međunarodne i privremene zaštite.

Foto GA, obilježavanje Međunarodnog dana izbjeglica

DANI LJUDSKIH PRAVA

7. decembar

HUMANITARNA UTAKMICA

NOVINARI
VS.
OSTATAK CRNE GORE

prikupljeno **3122€**

10. decembar

INTERAKTIVNI DOGAĐAJ

*Oснаživanje mladih
u borbi
protiv seksizma
i borbi za
rodnu ravnopravnost*

13. decembar

ZAVRŠNA KONFERENCIJA

Život između
predrasuda
i uspjeha

13-15. decembar

**AKADEMIJA
za ŽENE
U POLITICI**

III modul

16. decembar

INTERAKTIVNI DOGAĐAJ

Oснаživanje mladih
u lokalnim zajednicama
za borbu protiv
diskriminacije

16. decembar

FORUM

PANEL +
PRIKAZIVANJE FILMA

ČOVJEK
KOJINJE
MOGAO
ŠUTJETI

U 2024. godini, Građanska alijansa je, u saradnji sa partnerima, nastavila dugogodišnju tradiciju obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava kroz organizaciju nekoliko aktivnosti. Kroz saradnju sa institucijama poput Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Savjeta Evrope, Evropske kuće i drugih, realizovane su brojne inicijative koje su adresirale ključne izazove sa kojima se društvo suočava.

Program je obuhvatio širok spektar tema, uključujući prava žena i njihov položaj u crnogorskom društvu, prava manjinskih grupa, te suočavanje sa prošlošću. Posebna pažnja posvećena je učešću mladih u aktivnostima. Program je takođe uključivao aktivnosti humanitarnog karaktera, pružajući podršku onima kojima je najpotrebnija. Na taj način, Građanska alijansa je dala značajan doprinos u jačanju ljudskih prava i socijalne pravde, angažujući sve sektore društva u cilju stvaranja inkluzivnijeg i pravednijeg okruženja.

Program obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava za 2024. godinu započeo je tradicionalnom humanitarnom fudbalskom utakmicom. Na ovom događaju, pozivu za učešće odazvali su se novinari iz različitih crnogorskih medija, koji su se takmičili protiv ekipe sastavljene od sportista, političara, diplomata i aktivista iz različitih sektora društva.

Kroz ovu sportsku manifestaciju prikupljeno je 3.122 eura, koji su donirani JU Resursnom centru za djecu i mlade „Podgorica“, pružajući tako podršku njihovim korisnicima i jačanju društvene solidarnosti.

Foto GA, humanitarna fudbalska utakmica

Interaktivni događaj:

„Osnaživanje mladih u borbi protiv seksizma i borbi za rodnu ravnopravnost“

Ovaj interaktivni događaj, koji je Građanska alijansa organizovala u saradnji sa Savjetom Evrope, održan je u prostorijama Evropske kuće. Podgorički srednjoškolci imali su priliku da čuju inspirativna izlaganja o značaju poštovanja ljudskih prava i mogućnostima izgradnje pravednijeg društva. Na početku događaja obratili su se predstavnici međunarodnih organizacija, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, te drugi relevantni govornici. Nakon uvodnih govora, uslijedio je kviz o ljudskim pravima, koji je omogućio mladima da prošire svoje znanje i svijest o ovoj važnoj temi.

„Osnaživanje mladih u borbi protiv seksizma i borba za rodnu ravnopravnost“

Interaktivni događaj:

„Osnaživanje mladih u lokalnim zajednicama za borbu protiv diskriminacije“

Interaktivni događaj „Osnaživanje mladih u lokalnim zajednicama za borbu protiv diskriminacije“, koji je Građanska alijansa organizovala u saradnji sa Savjetom Evrope, predstavljao je nastavak aktivnosti započetih u Podgorici. Ovaj put, događaj je održan u Bijelom Polju, gdje su učestvovali srednjoškolci iz lokalnih škola, kao i predstavnici opštine. Program je započeo panel diskusijom, tokom koje su učesnici/učesnice razgovarali o značaju borbe protiv diskriminacije i jačanju uloge mladih u lokalnim zajednicama. Nakon panela, organizovana je „Živa biblioteka“, interaktivna sesija koja je omogućila razmjenu iskustava i dublju diskusiju o ključnim temama. Događaj je završen edukativnim kvizom o ljudskim pravima, pružajući učesnicima/učesnicama priliku da prošire svoje znanje kroz zabavan i dinamičan format.

Foto: „Osnaživanje mladih u lokalnim zajednicama za borbu protiv diskriminacije“ Izvor: Savjet Evrope

FORUM

ČOVJEK KOJI NIJE MOGAO ŠUTJETI

Ovaj forum je bio posvećen promociji istoimenog filma hrvatskog režisera Nebojše Slijepečevića koji je opisao stradanje Toma Buzova, kao i diskusiji o značaju pravde, istine i lične hrabrosti. Događaj je okupio predstavnike civilnog sektora, institucija, akademske zajednice, medija i građane, pružajući prostor za razmjenu mišljenja o izazovima suočavanja s prošlošću. Forum je održan 16. decembra u Domu kulture "Vojislav Bulatović Strunjo" u Bijelom Polju.

Prije prikazivanja filma održana je panel diskusija na kojoj su govorili Demir Ličina, predstavnik porodica štrbačkih žrtava, i glumica Julija Milačić Petrović Njegoš. Oni su, iz različitih perspektiva, istakli značaj ovakvih projekata u procesu suočavanja s ratnom prošlošću.

Zahvaljujući inicijativi Građanske alijanse, režiseru Nebojši Slijepečeviću je nedugo nakon Foruma, tokom svečanosti povodom obilježavanja 80 godina oslobođenja Bijelog Polja, uručena plaketa kao priznanje za doprinos razvoju kulture grada, posebno u kontekstu osvjetljavanja tragičnih događaja čije su žrtve uglavnom bile iz Bijelog Polja.

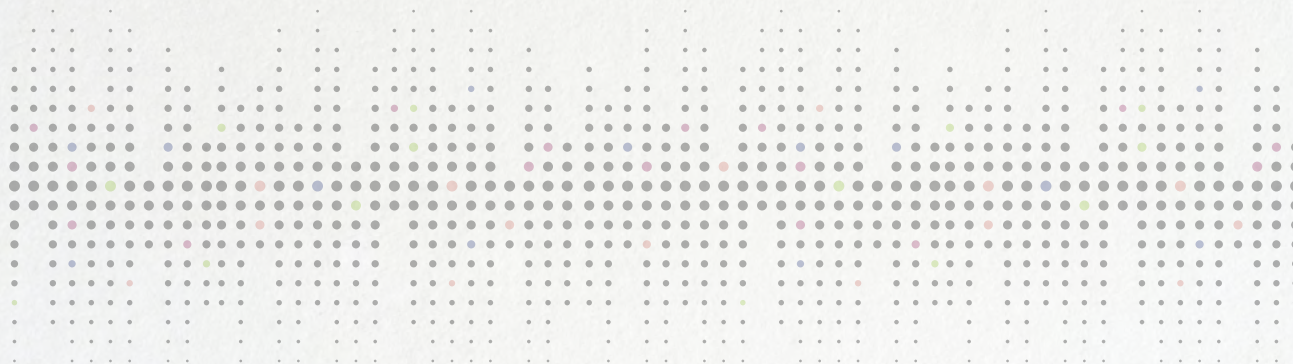

Foto GA

U sklopu obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava održan je i posljednji modul Akademije za žene u politici u periodu od 13. do 15. decembra u Budvi.

**ŠKOLA
POLITIČKIH
STUDIJA**

Škola političkih studija (ŠPS) jedan je od programa Građanske alijanse, koji funkcioniše uz podršku Evropske asocijacije škola političkih studija.

Svake godine, Škola političkih studija formira novu generaciju koju čine predstavnici i predstavnice političkih partija, medija, državnih i međunarodnih institucija, nevladinog sektora i javne uprave. S obzirom na to da Škola okuplja ljude različitih profesija i političkih stavova i uzimajući u obzir aktuelne tenzije na političkoj sceni, ona je značajno doprinosila boljem međusobnom upoznavanju i razumijevanju tih tenzija. Na taj način, Škola je imala ključnu ulogu u prevazilaženju političkih nesuglasica, okupljajući ljude na jednom mjestu što je omogućilo otvoreniju komunikaciju i postizanje zajedničkih ciljeva za širu društvenu dobrobit.

Ovaj pristup je omogućio bolje razumijevanje različitih perspektiva i pomogao u prevazilaženju podjela, pružajući učesnicima/učesnicama priliku da rade zajedno na konstruktivnim rješenjima za izazove sa kojima se suočava društvo.

Tokom 2024. godine, na seminarima Škole obrađivane su važne i aktuelne teme, uključujući policijsku torturu, suočavanje s prošlošću, borbu protiv diskriminacije i EU integracije. Ove teme su bile u fokusu diskusija i omogućile učesnicima/ama da dublje razumiju ključne izazove s kojima se suočava društvo i politički sistem, kao i da razmijene mišljenja o mogućim rješenjima za te probleme.

Tokom 2024. godine nastavljen je rad XXI generacije Škole političkih studija kroz forume i seminare.

XXI generacija

III Modul - Crna Gora na putu ka EU: Ljudska prava od standarda do prakse

Forum pod nazivom “**Crna Gora na putu ka EU: Ljudska prava od standarda do prakse**” održan je od 5. do 7. aprila u Ulcinju sa fokusom na teme evropskih integracija, šansi i izazova koje Crna Gora ima na tom putu. Pored toga, relevantni predavači razmatrali su pitanja policijske torture, međunarodne standarde u kontekstu policijskog pritvaranja i zadržavanja. Forumom su obuhvaćene teme o postupku lišenja slobode, pravima privedenih lica, prevenciji torture, kao i konkretnim primjerima borbe protiv torture u praksi.

**Crna Gora na putu ka EU:
LJUDSKA PRAVA OD STANDARDA DO PRAKSE**
OTVARANJE FORUMA

Fetmir Gjata,
ministar ljudskih i manjinskih
prava

Đenđrag Zdenko,
glavni pregovarač Crne Gore
sa Evropskom unijom

Šinisa Rijković,
zaključak ljudskih prava i
sloboda

Amira Morić,
Građanska inicijativa

Artijan Maurić,
predsjednik Opštine
Ulcinj

Finansira
Evropska unija

Ministarstvo
vanjskih
poslova

75
Godišnjica
Evropske unije

5. april 2024.
Hotel Otrant, Ulcinj

IV Modul – Regionalna saradnja kroz process pomirenja

Modul pod nazivom “**Regionalna saradnja kroz process pomirenja**” detaljno je pokrio multilateralne odnose Crne Gore i zemalja u regionu, ulogu njenog parlamenta u promociji dobrosusjedskih odnosa, saradnju i pomirenje, kao i regionalnu saradnju mladih u ovoj oblasti.

Modul su otvorili Dragoslav Šćekić, potpredsjednik Vlade za demografiju i mlade i ministar sporta i mladih; Nj.E. Anne Marie Maskay, ambasadorica Republike Francuske u Crnoj Gori; Milan Radović, programski direktor Građanske alijanse; Edin Koljenović, šef lokalne kancelarije RYCO za saradnju mladih u Crnoj Gori; i Nemanja Stjepanović, predstavnik UN-a Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove.

Ovaj modul završen je ceremonijom dodjele diploma za XXI generaciju Škole političkih studija Crne Gore.

22.
generacija
ŠKOLE
POLITIČKIH
STUDIJA

Škola političkih studija

GRAĐANSKA
ALIJANSA

Polaznici/ce 22. generacije Škole političkih studija

Aleksandar Ljermović

Boban Štetić

Bojana Pilon

Branka Marković

Damir Mustajbasić

Đorđan Čelalić

Edin Krajin

Edin Smolović

Edin Buldumaj

Envera Džalij

Gordana Đurašić

Irena Moruzović

Marija Radonjić
Čopić

Milica Radošević

Alisa Halković

Mirsad Azemović

Mirza Kujica

Mirza Poncević

Narda Kijević

Nedžad Mešević

Nina Šeprenović

Rozalinda Lajčarević

Slobodan Đukić

Svan Kandić

Tereza Vojtović

Veselin Savić

Zorja Bojanić
Lazović

22.

generacija

ŠKOLE
POLITIČKIH
STUDIJA

I Modul

POLITIČKA SLIKA CRNE GORE:

Stvarna ili fingirana demokratija

Foto GA, predavanje Gordane Đurović na seminaru ŠPS

Foto GA

Rad nove, XXII generacije ŠPS započeo je u oktobru 2024. godine, forumom pod nazivom “Politički život Crne Gore: stvarna ili fingirana demokratija”, koji je 4. oktobra održan u Podgorici.

Na forumu je tada ocijenjeno da je politička participacija žena u Crnoj Gori ovičena patrijarhalnim stavovima, predrasudama ali i brojnim eskivažama zakonskih propisa, koje sputavaju njihov aktivizam.

Forum su otvorili Milan Radović, programski direktor Građanske alijanse i Lejla Dervišagić, šefica Programске kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici koja je tada naglasila da je centralna tema Foruma – rodna ravnopravnost vrlo značajna za tempo demokratskog razvoja u Crnoj Gori.

Događaj je nakon uvodnog izlaganja nastavljen panel diskusijom „Žene u Parlamentu: Igra brojeva ili stvarni uticaj“ čiji su učesnici/učesnice bili Zoja Bojanić Lalović, poslanica DPS-a, Edina Dešić, poslanica BS-a, Dragoslav Šćekić, ministar sporta i mladih i Nikola Mugoša, predsjednik Državne izborne komisije¹⁸.

Forum je nastavljen seminarom tokom kojeg su učesnici/učesnice kroz brojne diskusije razgovarali o aktuelnom EU trenutku, političkom potencijalu žena i manjina, kao i o tome kako političke elite ovu temu godinama medijski eksploatišu u javnom prostoru.

¹⁸ Saopštenje sa panela Žene u parlamentu: Stvarna ili fingirana demokratija možete pronaći na linku u nastavku <https://gamn.org/zene-u-parlamentu-igra-brojeva-ili-stvarni-uticaj/>

Foto GA

II modul

CRNA GORA: NEPREGLEDNO POLJE DISKRIMINACIJE

Drugi modul Škole političkih studija pod nazivom „Crna Gora nepregledno polje diskriminacije“ održan je od 22. do 24. novembra.

Modul je započeo panelom pod istim nazivom koji je održan 22. novembra u Plavoj sali Rektorata.

Na panelu je tada zaključeno da diskriminacija pripadnika romske populacije, ali i žena, predstavlja kompleksan problem, izazvan društvenim predrasudama, institucionalnom nepravdom i ekonomskim nejednakostima. Učesnici na panelu bili su Fatmir Gjeka, ministar ljudskih i manjinskih prava, Radinka Činčur, poslanica u Skupštini Crne Gore i Siniša Bjeković, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore.¹⁹

Panel su otvorili Milan Radović, programski direktor Škole političkih studija i Giovanni Gabassi, vršilac dužnosti šefa misije OEBS-a u Crnoj Gori.

Foto GA

¹⁹ Više informacija o zaključcima pronađite na linku u nastavku <https://gamn.org/crna-gora-nepregledno-polje-diskriminacije/>

Drugi modul nastavljen je predavanjima sa Milošem Bešićem, profesorom na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, i Slavenom Živkovićem, direktorom agencije De Facto, na kojima su učesnici/učesnice detaljno obrađivali statističke podatke kojim su predstavljeni trendovi diskriminacije u Crnoj Gori u periodu od 2012. do 2022. godine, čime je dodatno pojašnjeno razumijevanje normi i vrijednosti crnogorskog društva.

Poseban pečat ovom modulu dala je panel diskusija pod nazivom „Kako je kreirano društvo u kom su Romi simbol diskriminacije?“ kada su Fana Delija, Elvis Beriša i Nevenka Vuksanović sa polaznicima/polaznicama ŠPS podijelili svoja iskustva koja najbolje oslikavaju prisustvo diskriminacije na ličnom i profesionalnom putu.

Foto GA

Foto GA

Foto GA, seminar ŠPS u Budvi

Forum alumnista

PUT POMIRENJA

Izazovi i mogućnosti

Forum Škole političkih studija pod nazivom „**Put pomirenja: Izazovi i mogućnosti**“ održan je u periodu od 13. do 15. decembra 2024. godine u Budvi. Ovaj forum imao je za cilj podsticanje konstruktivnog dijaloga o suočavanju sa prošlošću i otvaranje prostora za zajedničko promišljanje izazova i mogućnosti izgradnje povjerenja i pomirenja u društvu.

Panel diskusija pod nazivom „Strategija za istraživanje ratnih zločina: Otvaranje starih slučajeva ili novih rana“, koja je održana u sklopu foruma, otvorila je ključna pitanja o ulozi pravosuđa u procesima suočavanja sa prošlošću, posebno u pogledu ponovnog otvaranja neriješenih slučajeva ratnih zločina, balansiranja između zadovoljenja pravde i izbjegavanja retraumatizacije žrtava i društva.

Uloga kulture i umjetnosti u procesima pomirenja takođe je bila tema foruma, gdje je bilo riječi o umjetnosti kao sredstvu za stvaranje prostora za dijalog, refleksiju i kolektivno iscjeljenje.

Forum su podržale Inicijativa mladih za ljudska prava u Crnoj Gori (YIHR) i Regionalna kancelarija za saradnju mladih u Crnoj Gori (RYCO).

Foto GA - Forum Put pomirenja izazovi i mogućnosti

Svjetski forum demokratije, koji se svake godine održava u Strazburu, jedinstvena je platforma za donosiocje političkih odluka i aktiviste za raspravu o rješenjima koja su ključni izazovi za demokratije širom svijeta. Identifikujući i analizirajući eksperimentalne inicijative i prakse, Forum ističe i podstiče demokratske inovacije u cilju jačanja temelja demokratskih društava. Ovom događaju prisustvovali su i učesnici/učesnice XXII generacije ŠPS a Forum je trajao od 6. do 8. novembra 2024.

U Savjetu Evrope u Strazburu, diskutovalo se o izazovima sa kojima se suočava demokratija, o kreiranju mehanizama za zaštitu izbornih procesa od opasnosti koje nosi digitalno doba, kao i o borbi protiv dezinformacija koje su postale sastavni dio političkog života.

Tokom boravka u Strazburu učesnici/učesnice su posjetili i Evropski sud za ljudska prava gdje su razgovarali sa potpredsjednicom te institucije Ivanom Jelić.

Takođe, polaznici ŠPS su imali priliku da se sastanu i sa stalnom predstavnicom Crne Gore pri Savjetu Evrope, ambasadoricom Božidarkom Krunić.

AKADEMIJA za ŽENE U POLITICI

Kroz program Škole političkih studija osnovana je **Akademija za žene u politici** uz podršku ambasade Njemačke u Crnoj Gori. Akademija je osnovana u cilju edukacije, umrežavanja i podizanja kapaciteta lokalnih političarki.

Prva generacija Akademije brojila je 26 odbornica i političarki.

Polaznice prve generacije Akademije za žene u politici

 Anisa Dostović	 Anisa Dostović	 Desislava Vukobratović	 Dijana Vuković	 Dragana Kalanogović Štanić	 Elza Huseinović	 Fariha Pirodović	 Gordana Karićević	 Ivana Đuranić
 Jelena Horović	 Lidija Ivanović	 Maja Stević	 Milena Božović	 Milena Vajičić	 Anisa Ristić	 Milica Karićević	 Milica Karićević	 Nermina Muratović
 Nermina Bajčević	 Nirina Perlija	 Sablina Kaladžićević	 Sandra Nikšićević	 Slavica Božović	 Slavica Ristićević	 Svetlana Zoranić	 Tatjana Peršić	

I modul Akademije za žene

Na konferenciji „Politička slika Crne Gore: stvarna ili fingirana demokratija“, koja je organizovana u oktobru 2024. godine, započeo je rad polaznica prve generacije Akademije za žene u politici.

Tokom konferencije, zaključeno je da je politička participacija žena u Crnoj Gori ograničena patrijarhalnim stavovima, predrasudama, kao i brojnim propustima u implementaciji zakonskih propisa koji ometaju njihov aktivizam.

Nakon konferencije, rad prve generacije Akademije nastavljen je modulom koji je održan u Ulcinju. Kroz inspirativne diskusije, učesnice su imale priliku da se upoznaju sa specifičnim znanjima iz različitih oblasti. Predavači na ovom modulu obradili su teme vezane za faze političkog procesa u oblikovanju lokalnih politika, uključujući izazove i prilike koje proizilaze iz tog procesa²⁰.

Učesnice su imale priliku da prisustvuju predavanju o identifikaciji problema i metodama prikupljanja podataka, a kroz praktične vježbe radile su na identifikaciji problema u lokalnim zajednicama. Takođe, održano je predavanje o aktuelnim temama vezanim za EU, političkom potencijalu žena i manjina na putu ka članstvu u Evropskoj uniji. U okviru modula, realizovana je i grupna analiza stvarnih problema iz zajednica učesnica.

Pored toga, učesnice su imale priliku da saznaju više o značaju umrežavanja žena, kao i o ulozi žena u izgradnji pravednog društva.

Predavači na spomenutom modulu bili su Dina Bajramspahić, sertifikovana trenerica, Sergej Sekulović, magistar pravnih nauka, Gordana Đurović, profesorica Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore, i Goran Delić, ekspert za komunikacije.

20 Više o konferenciji možete pronaći na sljedećem linku <https://gamn.org/crna-gora-nepregledno-polje-diskriminacije/>

Foto GA - I modul Akademije za žene u politici

II modul Akademije za žene

Drugi modul Akademije za žene održan je u Budvi a bio je posvećen jačanju kapaciteta učesnica za strateško planiranje i kreiranje praktičnih održivih rješenja usmjerenih na izazove koji opterećuju održivi razvoj na lokalnom i nacionalnom nivou.

Lidija Brnović, ekspertkinja za strateško planiranje održala je seriju predavanja i praktičnih radionica o planiranju javnih politika zasnovanih na dokazima i izradi konkretnih predloga za njihovu primjenu.

Poseban naglasak stavljen je na analizu pravnog institucionalnog i socijalnog konteksta, identifikaciju ključnih problema i odgovornih strana na osnovu čega su formulisana konkretna rješenja i pretočena u predloge za unapređenje javnih politika.

Foto GA - II modul Akademije za žene u politici

III modul Akademije za žene

Treći, završni modul Akademije za žene u politici održan je u Budvi od 13. do 15. decembra.

Kroz aktivnu panel diskusiju „Da li državni nivo čuje glas lokala“²¹ glavne ideje za unapređenje dijaloga između lokalnih i državnih institucija u podršci ženama su bile osnivanje kancelarija za rodnu ravnopravnost od strane lokalne samouprave, uključivanje rodne ravnopravnosti u osnovno obrazovanje kroz predmet građanskog obrazovanja i rušenje stereotipa i barijera.

Nakon ovog događaja učesnicama Akademije održano je predavanje o tome kako je institucionalna komunikacija postala alat za međupartijske obračune dok je na temu procesa pomirenja održan razgovor sa dr. Ralfom Rojšom, otpravnikom poslova ambasade Njemačke u Crnoj Gori.

Nakon razgovora sa g. Rojšom, polaznicama su uručeni sertifikati za uspješno učešće u Akademiji za žene u politici.

Foto GA, polaznice Akademije za žene u politici

Foto GA

²¹ Više informacija o ovom panelu možete pronaći na sljedećem linku <https://gamn.org/da-li-drzavni-nivo-cuje-glas-lokala/>

RAD ZELENE POSLANIČKE GRUPE

Kroz program Škole političkih studija od 2021. godine realizuje se projekat “Razvoj kapaciteta Zelene poslaničke grupe u Crnoj Gori za održivu energiju i urbanu mobilnost”. Glavni ciljevi tog projekta su unapređenje kapaciteta formalne Zelene poslaničke grupe u Crnoj Gori radi jačanja energetske i transportne agende EU u okviru njihove sfere uticaja. Osim toga, ciljevi projekta su i uspostavljanje Zelene poslaničke grupe u novom mandatu crnogorskog nacionalnog parlamenta i redovni sastanci članova grupe na teme energije i transporta.

- Zvanično ponovno uspostavljanje nove Zelene poslaničke grupe uspješno je realizovano 19. februara 2024. godine u Budvi tokom foruma: „Crna Gora i Bosna i Hercegovina: Kako proces dekarbonizacije oblikuje našu budućnost?”. Poslanice i poslanici prisutni na tom forumu, potpisali su Povelju o osnivanju Zelene poslaničke grupe. U okviru foruma održan je i prvi zvanični sastanak novoosnovane Zelene poslaničke grupe.
- Sastanak novih članova ove grupe u 2024. godini održan je početkom marta kada je predstavljen Sporazum o funkcionisanju Zelene poslaničke grupe tj. akt koji, između ostalog, određuje oblasti djelovanja, definiše način rada i profiliše partnere sa kojima će se uspostavljati saradnja. Poslanici su tokom sastanka poručili da na racionalno korišćenje energije, odnosno, smanjenje gubitaka energije bez narušavanja standarda života građana, uz primjenu savremenih tehnologija, treba gledati kao na stil života društva u kojem želimo da živimo. Oni su takođe poručili da će posvećeno raditi na donošenju efikasnog zakonodavnog okvira koji će podržati tranziciju prema čistim izvorima energije i smanjenju zagađenja životne sredine.

- Zelena poslanička grupa 28. saziva Vlade Crne Gore učestvovala je u dvodnevnoj studijskoj posjeti Sloveniji od 1. do 3. aprila, s ciljem podsticanja razmjene najboljih praksi iz oblasti energetike i održivog razvoja. Posjetu je organizovala Škola političkih studija i predstavlja aktivnost u okviru projekta koji ima za cilj razvoj kapaciteta Zelenih poslaničkih grupa na Zapadnom Balkanu na teme zelene agende, energetike i urbane mobilnosti, a koji podržava njemačka organizacija GIZ.

Foto GA, prvi sastanak članova Zelene poslaničke grupe 2024. godine

Foto GA, studijska posjeta Sloveniji

Foto GA, studijska posjeta Sloveniji

- Povodom prezentacije rada koalicije organizacija civilnog društva posvećenoj borbi protiv korupcije u oblasti životne sredine, Zelena poslanička grupa (ZPG) održala je treći sastanak u julu 2024. Poslanici su tada poručili da se mora raditi na jačanju adekvatnih mehanizama za sprečavanje nelegalne eksploatacije prirodnih potencijala i resursa, kao i uspostavljanja adekvatnog sistema odgovornosti.

Foto GA, sastanak predstavnika/predstavnica Zelene poslaničke grupe

Takođe, predstavljena je i platforma „crnetačke.me“ koja daje pregled crnih ekoloških tačaka u Crnoj Gori. Imajući u vidu izlaganja predstavnika civilnih organizacija, poslanici su pozdravili njihovu inicijativu, ocijenili je značajnom u borbi protiv korupcije u oblasti zaštite životne sredine i iskazali spremnost da se u narednom periodu intenzivira saradnja koja će omogućiti adekvatan zakonski okvir za primjenu predstavljenih rješenja. U nastavku sastanka, Zelena poslanička grupa je izabrala dvije koordinatorke, poslanicu Bojanu Pićan, kao predstavnicu parlamentarne većine i poslanicu Anu Novaković Đurović, kao predstavnicu parlamentarne opozicije.

- Prvi zvanični sastanak Zelene poslaničke grupe sa Sekretarijatom Energetske zajednice, koji je 5. novembra 2024. održan u Skupštini Crne Gore, otvorila je poslanica Ana Novaković Đurović, koordinatorka Zelene poslaničke grupe. Kroz uvodno izlaganje gđa. Novaković Đurović istakala je značaj djelovanja Grupe, prvenstveno, kao dodatni podsticaj matičnim odborima za teme Zelene agende posebno Odboru nadležnom za energetiku, ali i to da Grupu čine predstavnici parlamentarne većine i parlamentarne opozicije, odnosno predstavnici skoro svih poslaničkih klubova u Skupštini Crne Gore.

Foto GA, sastanak Zelene poslaničke grupe sa direktorom Sekretarijata Energetske zajednice, Arturom Lorkowskim

Povodom ovog sastanka, direktor Sekretarijata Energetske zajednice, Artur Lorkowski iskazao je zadovoljstvo smatrajući da pokazuje kako kontinuirana saradnja Skupštine Crne Gore sa Energetskom zajednicom, aktivnosti koje se sprovode na dostizanju ciljeva Zelene agende i sve veća posvećenost evropskim integracijama, predstavljaju povezane procese koji se sprovode kao namjera svih političkih grupa.

- Koordinatorica Zelene poslaničke grupe, poslanica Ana Novaković Đurović, održala je u Podgorici 17. decembra sastanak sa Martinom Martinoskim, ekspertom za električnu energiju i statistiku u Sekretarijatu Energetske zajednice. Poslanica Đurović istakla tom prilikom da taj sastanak predstavlja nastavak saradnje i snažne ekspertske podrške koju Sekretarijat Energetske zajednice nastoji pružiti poslanicima Zelene poslaničke grupe. Imajući u vidu da je novi Zakon o energetici u skupštinskoj proceduri, ona je iskazala interesovanje u vezi sa novinama koje navedeni zakon donosi u smislu obaveza i benefita za Crnu Goru, operatore tržišta, energetske kompanije i građane.

Prihodi i rashodi Građanske alijanse
u 2024. godini iznosili su

€ 687,002.28

ODBORI I ČLANSTVA

I tokom 2024. godine nastavili smo sa aktivnostima praćenja Odbora za ljudska prava i slobode i ostale skupštinske odbore.

Predstavnici Građanske alijanse aktivno su učestvovali kao članovi radnih grupa, savjeta, agencija i odbora, dajući doprinose kreiranju i sprovođenju politika u ključnim oblastima. Njihov angažman omogućio je efikasniju koordinaciju i unapređenje regulative, posebno u segmentima koji se odnose na ljudska prava i evropske integracije.

- **Milan Radović** bio je član Savjeta Agencije za elektronske medije do kraja 2024. godine, gdje je kroz sprovođenje zakonskih rješenja, uticao na utvrđivanje politika koje garantuju slobodu medija.
- **Aleksandra Dubak** je članica Etičkog odbora Ministarstva unutrašnjih poslova.
- **Pavle Ćupić** je u avgustu 2024. godine izabran za predsjednika Savjeta Agencije za sprečavanje korupcije (ASK). On je i član Savjeta za vladavinu prava. U okviru djelokruga rada Savjeta za vladavinu prava nalazi se praćenje realizacije obaveza iz poglavlja 23 - Pravosuđe i temeljna prava i 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost u procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.
- **Milena Vujović** članica je Pregovaračke radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 24 - pravda, sloboda i bezbjednost. Ona je takođe članica Radne grupe za izradu Nacrta zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Svojim angažmanom u navedenim radnim grupama i Vladinim tijelima, naše kolege aktivno doprinose unapređenju ambijenta i poboljšanju stanja u oblasti ljudskih prava. Dosljednim djelovanjem, pružaju podršku ubrzanju procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

DONATORI

- Ambasada Njemačke u Crnoj Gori
- Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori
- Ambasada Kraljevine Holandije
- Agencija Ujedinjenih nacija za izbjeglice u Crnoj Gori - UNHCR
- Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori
- Fond Braće Rokfeler
- Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore
- Fond za zaštitu životne sredine, Eko-fond
- Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava Crne Gore
- Ministarstvo javne uprave Crne Gore
- Ministarstvo evropskih poslova Crne Gore
- Program State Departmenta, Biro za demokratiju, Ljudska prava i rad (U.S Department of State Bureau of Democracy, Human Rights and Labor – DRL)
- Program za razvoj Ujedinjenih nacija – UNDP
- Savjet Evrope
- Smart Balkans

GA TIM

Milan Radović, *programski direktor*
Edina Hasanaga Čobaj, *administrativna direktorica*
Pavle Ćupić, *koordinator programa*
Ivan Radulović, *koordinator programa*
Danijela Darmanović, *koordinatorka komunikacija*
Aleksandra Dubak, *koordinatorka projekta*
Milena Vujović, *koordinatorka projekta*
Jelena Ristović, *koordinatorka projekta*
Jelena Ristić, *menadžerka kancelarije*
Anja Radulović, *pravna savjetnica*
Dušica Merdović, *pravna savjetnica*
Emina Bajrović, *pravna savjetnica*
Ivana Đodić, *pravna savjetnica*
Jovan Milić, *pravni savjetnik*
Lela Radović, *pravna savjetnica*
Mileva Delibašić, *pravna savjetnica*
Miloš Janketić, *pravni savjetnik*
Miloš Mitrić, *pravni savjetnik*
Nikola Vukčević, *pravni savjetnik*
Petar Vukčević, *pravni savjetnik*

Radomir Đokić, *pravni savjetnik*
Rajko Raonić, *pravni savjetnik*
Ružica Božović, *pravna savjetnica*
Vučić Filipović, *pravni savjetnik*
Vojo Đuranović, *projekti asistent*
Aleksandra Milićević, *prevoditeljka*
Ana Kankaraš, *prevoditeljka*
Evgeny Novozhilov, *prevodilac*
Irena Batakovich, *prevoditeljka*
Kamal Mouhsen, *prevodilac*
Kristina Tkach, *prevoditeljka*
Rachid Ouaich, *prevodilac*
Vaskrsija Klačar, *saradnica na programu*
Arian Marini, *saradnik na programu*
Ljubica Smolović, *saradnica na projektu*
Sabit Pajazitaj, *saradnik na projektu*
Almir Čaušević, *spoljni saradnik*
Goran Delić, *spoljni saradnik*
Maja Vuletić, *spoljna saradnica*
Sladana Andrejević, *knjigovođa*